

ТЕМИТЕ В МЕДИИТЕ

15.10.2026 г.

Националният етнографски музей организира специализирани обиколки за незрящи и слабовиждащи посетители

- bta.bg
- <https://www.bta.bg/bg/news/lik/1224157-natsionalniyat-etnografski-muzey-organizira-spetsializirani-obikolki-za-nezryash>

Националният етнографски музей организира специализирани обиколки за незрящи и слабовиждащи посетители.

Националният етнографски музей в София организира на 15 и 16 октомври специализирани обиколки за незрящи и слабовиждащи посетители. Участниците ще имат възможност да се запознаят с част от българското културно наследство чрез описателен разказ, докосване до експонати и реплики, звук и творчески занимания, съобщават от музея. По време на обиколките музейният екип ще представи по адаптиран начин традиционния български дом, облеклото и текстила, обредите, занаятите, музикалните инструменти, накитите и предметите от бита. След обиколката участниците ще могат да изработят собствени произведения от глина, вдъхновени от мотивите и символите, с които са се запознали по време на посещението. Специализираните турове ще се провеждат и в двата дни с начални часове 10:00, 12:00, 14:00 и 16:00 ч. Необходимо е предварително записване, като групите ще бъдат между пет и десет души, без да се включват придружителите. Събитията ще се състоят в Националния етнографски музей на ул. „Княз Александър I“ 1 в София, посочват от музея. Националният етнографски музей води началото си от 1892 г., когато в София е създаден Народният музей, в чийто състав има Етнографски отдел. През 1906 г. Етнографският музей се обособява като самостоятелна институция под името Народен етнографски музей, а първият му директор е Димитър Маринов. В следващите десетилетия музеят изгражда една от най-богатите и разнообразни етнографски колекции на Балканите. При бомбардировките над София през 1944 г. сградата на музея е разрушена, а значителна част от колекциите е унищожена. След войната започва мащабно събиране на етнографски материали от цялата страна. През 1949 г. Народният етнографски музей се обединява с Института по народоука към БАН, с което се поставя началото на Етнографския институт с музей при БАН. От 1954 г. Националният етнографски музей се помещава в източното крило на бившия Княжески дворец в София, където се намира и днес. /ВСР /ТЙ/ „Час ЛИК“ на БТА е мястото за срещи отблизо с лицата на българската култура, наука, образование и религия. Подкастът може да бъде проследен в интернет страницата и в YouTube канала на БТА.

Акад. Петя Василева: Окото е най съвършеният орган

- Златна възраст

Акад. д-р Петя Василева е от онази благословена категория лекари, които имат мисията, знанията и таланта да връщат светлината на хора, живели години в мрак. Страхотно е, когато човек прогледне пред очите ти, казва не без вълнение ръководителката на Специализирана очна болница „Академик Пашев“.

А това в практиката ѝ се случва всеки ден. „Гледам хората в очите. В тях е написано всичко: интелектът, добротата, искреността, дори лъжата. Окото е най-съвършеният орган, шедьовър на еволюцията. Те са чудесен портрет на човека, прозорец към мозъка и огледало на душата. Неслучайно с красотата си очите са вдъхновявали поети и художници векове наред“, твърди светилото в офталмологията.

Специализирала е в Германия и Индия, има магистърска степен по обществено здравеопазване от университета „Джонс Хопкинс“ в САЩ. Научните приноси на проф. Василева са в областта на патология на окото и експериментална офталмология, роговична трансплантация и др. Тя е развила много нови направления на офталмологията, офталмоэпидемиологията, превантивната офталмология, модерната транс-плантация на роговица.

Въвежда нови методи за съвременна диагностика и терапевтични хирургически методи. Създател е на Българската очна банка за съхраняване на роговична тъкан. Почетен член на германското и руското офталмологично дружество, има грамота за заслуги от Международната агенция за борба със слепотата. Автор е на стотици научни публикации в български и чужди издания. Автор и съавтор на 12 учебника и монографии. Владее английски, немски, руски и френски.

Учителката ѝ по литература казвала: Трябва да станеш журналистка. От баща си (известния български офталмолог проф. д-р Иван Василев - бел.ред.) обаче вече се била научила да обича хората и да им помага.

„За баща ми пациентите бяха като роднини. След като ги оперираше, идваха вкъщи като у дома си. Той също пишеше стихове и рецитираше „Евгений Онегин“ в оригинал. Беше народен човек. Различен от днешните лекари, които се правят на важни, дистанцирани са и се големят. Журналистка не станах, но способността да пиша ми помогна да израсна и в науката. Имам вече над

500 труда. Но талантът явно наистина се предава през поколения. Внукът ми Стефан пише стихове на български и английски“.

Казва, че всичко, което правим или не правим, се отразява на очите. Те осъществяват връзката между света и нашето съзнание. В тях се отразяват всички системи в организма, съдовете на окото са съдовете на мозъка, изтъква акад. Василева. „Когато гледаш окото, все едно че гледаш мозъка. Неотдавна дойде пациент: едър, пълен, с намалено зрение. Констатирах запушен основен съд в ретината

Имате сериозно усложнение, казвам, веднага трябва да почнем да го лекуваме. Това застрашава и живота ви. Предупреждавам ви, че положението е сериозно. Но аз утре заминавам на важна командировка в Аржентина, отвърна. Предупредих го, че в никакъв случай не трябва да пътува, че трябва да остане тук, за да се погрижим за него. Не ме послуша. След седмица научих, че е починал в чужбина. Инфаркт, който аз предварително

видях. Ние можем да открием застрашаващите живота състояния и да приложим ефективна превенция“, казва лекарката, пред която всеки ден проглеждат хора. Казва, че в тези случаи, някои от тях се побъркват, особено когато не са виждали от години. Преди време оперирала мъж на около 65 години. Бил е войник, когато избухнала мина и унищожило едното му око. С другото едва различавал светлината. Направила му трансплантация на роговица, една от най-великите операции

При нея се взема тъкан от труп и се замества тази на болния. „Мъжът прогледна и беше безумно щастлив. При млади хора с двустранна слепота се променя коренно животът им.“

Има вярване, че евтините слънчеви очила са по-вредни от това въобще да не носим, но акад. Василева го опровергава, като казва, че много се спекулира по темата. „По-опасно е да нямате никакви слънчеви очила, отколкото да носите такива, взети от сергия.

Всички слънчеви очила - дори и некачествените, са полезни донякъде

Разбира се, най-добре е да се доверите на реномирана оптика или очна клиника, където да ви предпишат най-подходящите за вашите очи. Там се предлагат стъкла с различна плътност и покрития, които защитават добре окото. При хората с диоптър най-удобни са фотосоларните очила, които променят затъмняването си в зависимост от наличието на ултравиолетови лъчи. Има спекулации, че зениците се разширяват от слънчевите очила. Всъщност зеницата се разширява при много значима тъмнина. Лекото затъмняване на слънчевите очила няма отношение към това. Но е желателно хората да си направят хубави слънчеви очила. Това може да бъде повод да си прегледат очите, особено ако имат оплаквания - зачервяване, дразнене, съзене“, изтъква специалистката.

А трябва ли да носим слънчеви очила при облачно време? „Ултравиолетовите лъчи обикновено проникват и през мъглата, през ниска облачност и те са особено опасни за хора с очни заболявания. За тях е необходимо да носят слънчеви очила и в дните на по-слабо слънце. За хората със здрави очи не е задължително. Има случаи, когато е необходимо - при децата например. Аз бях учудена от една първа страница на очно списание - имаше бебе на 8 месеца със слънчеви очила. Ние не мислим за тези неща, но детският организъм е още по-уязвим от нашия.“

Офталмоложката обяснява, че блондинките по принцип са по-уязвими към всичко, но особено към ултравиолетовите лъчи. „В много структури на окото има пигмент, който определя цвета на ириса - красотата на човешкото око. В ириса се съдържа различно количество пигмент. При черните очи има много пигмент, който блокира лъчите и до голяма степен не им позволява да влязат в дълбочина, за да засегнат лещата и ретината. Едно малко русо дете със светла кожа може да получи състояние, наречено офталмия електрика, офталмия соларис - усещането е все едно сте гледали електрожен. Волтовата дъга при заваряване излъчва много вредни лъчи и причинява тежко възпаление на роговицата. Същото може да се получи от слънцето - както на плажа при по-светлите хора, така и високо в планината, когато има екстремнен сняг, т.нар. *ophthalmia nivalis*. Идвали са при мен пациенти от скандинавските страни с много тежки възпаления само защото са подценили силата на нашето слънце.“

ПРИЛАГАЙТЕ ПРАВИЛОТО „20-20-20“

Това е изключително прагматичен подход, който научих, докато живеях в Америка. При работа на лошо осветление, пред екрани или с дребни шрифтове на всеки 20 минути погледът трябва да се откъсне от обекта за поне 20 секунди и да се фокусира на 20 фута

(около 6 метра) напред - например през прозореца, а не вътре в стаята. По този начин се отпуска акомодацията (мускулът за автофокус на окото), която е изключително напрегната при гледане отблизо. Имах пациент часовникар, който сподели, че работоспособността му се е подобрила драстично само благодарение на тези кратки паузи.

Акад. Василева обяснява, че дори една малка стъпка може да намали риска от инфекции на очите и тя е: „Мийте си ръцете! Всяко ръкуване с някого ни обменя флората, която за него може да не е патогенна, а за нас да е. Сега да тичаме да си мием ръцете след всяко ръкуване е неприлично, но винаги трябва едно нещо да имаме наум - ръцете са много мръсно нещо. Нека се ръкуваме, нека да бъдем мили и дружелюбни един към друг, но в никакъв случай не си пипайте лицето и около очите. Защото най-баналните инфекции са много разпространени и могат да се пренесат чрез ръкуване, без въобще някой да е болен. Тези бактерии са навсякъде и здравият организъм си ги понася, разнася ги - нито той се разболява, нито ги предава на другите, но ако попаднат в окото, могат да бъдат опасни“.

ДА ОВЛАЖНЯВАМЕ ЛИ ОЧИТЕ С КАПКИ?

Акад. Василева е категорична, че повечето капки за овлажняване на очите не са необходими. „Това е голям бизнес, за съжаление, и се получава така, че повечето хора, които имат възможност да си купят и слушат съветите на лекаря, слагат излишно. Всичко е полезно, но не прекалено. Същото важи и за витамините и добавките. Много по-полезни са витамините, които получаваме с храната. Свежата храна, зеленчуците, плодовете са полезни и необходими. Излишно е да се дават пари за скъпи лекарства, които даже не са регистрирани като лекарства. Те са хранителни добавки, каквото й да значи това. Аз смятам, че те не вредят, нека да са спокойни хората, които ги взимат, особено ако са им предписани от някой лекар, който няма интерес да им ги предписва“, отсича академичката.

Категорично е против модерните операции, които се правят напоследък за премахване на очилата. Смята, че няма нищо по-хубаво от очилата. „Всяко око, което е коригирано по този начин - чрез операция е увредено в известен смисъл. Това е козметична операция. Нека хората да знаят, че окото е съвършено и че всяка намеса върху него, ако няма патология - с наблягането на бройките на клиничните пътеки може би малко се прекалява.“

Акад. Васил Николов получи Голямата награда на БАН

- Азбуки

Академията отбеляза 157 години от основаването си с тържествено събрание. Археологът акад. Васил Николов е носителят на Голямата награда за наука на БАН за 2026 г. Тази година отличието се присъжда в областта на обществените и хуманитарните науки. Председателят на БАН чл.-кор. Евелина Славчева връчи приза на акад. Васил Николов на тържественото събрание по случай 157 години от основаването Академията.

Акад. Николов е учен с международна известност в областта на късната праистория на Балканите. Има повече от четири десетилетия професионален път като археолог. Работил е в Националния археологически институт с музей на БАН, на който е бил и директор. Бил

е и заместник-председател на БАН. Има богат опит на терен, който му позволява да развие методиката на проучване на праисторическите селища и селищни могили. Открива и проучва с екипа си и най-ранния в Европа праисторически солодобивен градски център - Провадия-Солницата, както и свързаните с богатството му най-ранни каменни крепости на нашия континент.

Научните интереси на акад. Васил Николов обхващат късната праистория в българските земи. Той е автор и на 20 колективни монографии и самостоятелни изследвания, както и на много статии и студии в български и чужди научни издания. Акад. Николов утвърждава и в международната научна общност, и у нас тезата, че първата европейска цивилизация се заражда и развива на Балканите, включително по българските земи. Носител е на редица ордени и медали.

Акад. Васил Николов благодари за подкрепата на колегите, които са го номинирали за наградата, и на членовете на комисията, които са му я присъдили.

„За мен е чест, че така високо са оценени моите научни приноси - заяви акад. Николов. - Целият ми професионален път премина в Националния археологически институт с музей на БАН и се гордея, че с нещо съм допринесъл за доброто име на тези национални научни институции.“

Ученият подчерта, че през последните 40 години има възможност да работи с екип от по-млади учени. Той е убеден, че работата на учения не е само в това да натрупва знания, но те трябва да бъдат предавани на младите колеги. По думите му късната праистория по българските земи е част от големия разказ за първите ранноземеделски общества на европейския континент. Българските земи са в центъра на една зона, в която е възникнала и се е развила първата европейска цивилизация. Проучването на останките от тази цивилизация е голяма отговорност, както са отговорност и тяхната интерпретация и представяне пред научната общност и обществото.

„През всичките тези години съм се стремил да правя това и затова приемам Голямата награда за наука на БАН не само като признание на това, което съм успял да постигна, а и като оценка и признание за българската праисторическа наука“, каза акад. Васил Николов.

„Българската академия на науките отбеляза 157 години от основаването си с тържествено събрание. Тази година фокусът на тържеството е поставен върху прерастването на Българското книжовно дружество в Българска академия на науките през 1911 г.“, обяви зам.-председателят на БАН проф. Емануел Мутафов, водещ на събитието.

В своето слово председателят на БАН чл.-кор. Евелина Славчева отбеляза, че повече от век след преобразуването си, Българската академия на науките продължава да отстоява високите стандарти за научно качество, обективност и академична почтеност. Това е институция с особена отговорност за развитието на българската наука и за утвърждаването на нейния авторитет в европейското и световното научно пространство.

„И нека не забравяме, че зад институцията стоят преди всичко хората - поколения български учени, които със своите знания, талант и отдаденост са изграждали научния авторитет на България и продължават да допринасят за развитието на световната наука“, подчерта в словото си председателят на БАН.

Акад. Георги Марков от Събранието на академиците и член-кореспондентите на БАН представи академично слово „Преобразуване на Българското книжовно дружество в Българска академия на науките през 1911 г“.

„Фарът на Възраждането осветява и сочи пътя на бъдещите поколения в продължение на 157 години, въпреки бурите и високите вълни на съдбовните събития", каза акад. Марков. На тържественото събрание присъстваха предишни председатели на Академията, народни представители, представители на различни институции, ректори на университети, учени и университетски преподаватели.

Създават български Scopus

- Азбуки; Print Media; [p.1](#), [p.2](#)

По нова национална програма ще бъде създаден национален цитатен индекс, който ще дава информация за постиженията на родните учени

Изграждане и поддържане на автоматизирана система „Български цитатен индекс" с интегриран асистент с изкуствен интелект - това е една от целите на публикувания за обществено обсъждане проект на Решение на Министерския съвет за одобряване на проект на Национална програма „Български цитатен индекс".

Основната цел на Програмата е осигуряване на условия за интегриране на данни за постиженията на българската наука в международното научно пространство чрез изграждане на национална инфраструктура за оценка на научните постижения на български език, основана на наукометрични показатели, се посочва в доклада към проекта, подписан от министъра на образованието и науката.

Друга от целите на Програмата, насочена към осигуряване на условия за прилагане на наукометрични методи за оценка на българските научни постижения, е административно и функционално изграждане на Междубиблиотечен център „Български цитатен индекс", обхващащ всички академични библиотеки в страната, включително на БАН и Централната селскостопанска библиотека. Той ще поддържа база данни за цитирания на научни публикации на български автори на български език.

Автоматизираната система „Български цитатен индекс" ще бъде с уеб базиран достъп и двуезичен интерфейс (български и английски). Тя ще предлага и възможност за интегриране към библиографски бази данни и чуждестранни научни бази данни. В проекта е записано, че тя ще доразвие разработен по проект към Фонд „Научни изследвания" от 2017 г. софтуерен прототип за автоматизирана система „Български цитатен индекс".

Индикативният бюджет на 5-годишната Програма, която отразява интереса на МОН да се изгради система за оценка на постиженията на българските учени, научните организации и научните издания, е до 3,5 млн. евро. Финансирането е чрез бюджета на МОН на етапи от по 12 месеца.

В проекта се отбелязва, че с промените в Закона за развитие на академичния състав в Република България от 2018 г. и измененията в Правилника за прилагането му се въвеждат изисквания, свързани с отчитане на научния принос на учените. По същество, те са свързани с необходимостта от наличието на публикации и цитирания, обхванати от световни бази данни с научна информация.

Към настоящия момент обаче водещите световни наукометрични системи, като Scopus и Web of Science, са доминирани от англоезични научни издания и трудно намират място

публикации на български език. А това води до недостатъчно представяне на научната продукция на български език, особено в областта на хуманитарните и обществените науки, където изследванията на учените често са насочени към национална проблематика и публикуването на трудовете им в издания с висок импакт фактор е трудна задача, пише в мотивите към проекта.

Посочва се още, че редица държави са предприели стъпки за създаване на национални индекси, които да представят научната продукция на учените. Поддържането на национална система е провокирано най-вече от това, че „голяма част от публикациите на учени от неанглоезични държави остава „скрита“ и недостъпна за световното научно общество“.

В същото време, цитатен индекс се използва не само при оценка на учените, но и при акредитацията на висши училища, при определянето на техния рейтинг, както и за развитие на националната политика в областта на науката, академичната издателска продукция и качеството на публикуваните научни издания, пише още в проектодокумента. Предвижда се въвеждането и верифицирането на данни за цитирания на публикации на български учени на български език за период минимум от 10 години, както и поэтапното асоцииране на всички академични библиотеки в страната към Между-библиотечния център за осигуряване на обмен на данни, устойчивост на процесите и развитие на автоматизираната система „Български цитатен индекс“.

Допустими бенефициери на средства по Програмата са академични библиотеки с функциониращи електронни каталози и с минимум 500 000 записа (включително на БАН и Централната селскостопанска библиотека), които реално ще допринесат за целите на Програмата и за споделения достъп до националната научна инфраструктура. Поетапно ще бъдат присъединени и други академични библиотеки - асоциирани членове, които имат необходимата инфраструктура и ресурс за изпълнение на Програмата.

Допустимите получатели на средства по Програмата сформират консорциум с водещ партньор Софийския университет „Св. Климент Охридски“, който е и координатор на Програмата. Консорциумът ще се управлява от Изпълнителен съвет с представители на всички организации партньори и председател, определен от Софийския университет.

Проектът предвижда и създаване на специализиран Надзорен съвет на Програмата.

В края на петгодишния период на действие на Програмата освен създаването на софтуер за автоматизирана система „Български цитатен индекс“ е заложено да бъдат въведени минимум 300 000 цитирания, най-малко 1000 заглавия на издания, поне 3000 автори и до 100 въведени институции - академични и научни, и издатели. Бележки, становища и предложения по проекта могат да бъдат изпращани до 12 ноември 2026 г. на имейл i.yoshovska@mon.bg.